

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק

אמור

אייר ה'תשפ"א ב'של"ב
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

הקדשת השיעור השבועי בבכי ודמע לעילוי נשמת הבחור ישי מועלם ז"ל בן ידידנו הרב ליאור מועלם הי"ו, שנהרג באסון הכבד שאירע בליל ל"ג בעומר במירון, קינה ודברי התעוררות על האסון שקרה בזמן קדוש ובמקום קדוש.

זעקה בדבר המכשירים הטמאים שחלחלו יותר לציבור התורני ובפרט לבחורים צעירים מאז תקופת הקורונה, וכנגד החנויות המוכרות אותם ללא פיקוח.

בשורה טובה על הוצאה לאור של פירוש מהר"ר יוסף בירב סעדיה זצ"ל מכת"י לפיוט בר יוחאי, ובירור אופן הפיסוק 'תעלומה, ואין קורא לה'.

תגובת מרן שליט"א למכתב שקיבל בעניין צילום ספר התורה המודפס בספר יריעות שלמה, כי ס"ת זה אינו תימני כיון שתייג גם אותיות בד"ק חי"ה, ודחיית ההשערה כי בן אשר היה כביכול ממשפחת קראים ח"ו מכיון שאין בכתביו אותיות גדולות וקטנות.

התחלת ביאור דברי רש"י על הגמ' במסכת ביצה דף טו: מעשה ברבי אליעזר וכו' בשעת פטירתן אמר להם "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי חדות י"י היא מעוזכם", לגבי שאלת המפרשים מדוע היה צריך רש"י לומר כי מקרא הוא בספר עזרא, עד כי חדות י"י היא מעוזכם.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" – 592

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,

וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741. נא לתאם זאת לפני השיעור.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא

כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.

הקדשת השיעור השבועי בבכי ודמע לעילוי נשמת הבחור ישי מועלם ז"ל בן ידידנו הרב ליאור מועלם הי"ו, שנהרג באסון הכבד שאירע בליל ל"ג בעומר במירון, קינה ודברי התעוררות על האסון שקרה בזמן קדוש ובמקום קדוש.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש [מרן שליט"א פורץ בבכי], לעילוי נשמת הבחור ישי מועלם, בנו של ידידנו הנכבד הרב ליאור מאיר מועלם הי"ו מעיר רכסים ת"ו, שבעוה"ר הוא בין הנספים הנהרגים בערב שבת קודש. עכשיו נערכת הלוויה שם. עם עוד בחור מהישיבה שלו, יוסף יהודה לוי. הוא ספרדי. שניהם ביחד. שני בחורים יקרים בני 17 וחצי. מהישיבה שם ברכסים, ישיבת אהלי שמואל. בחייהם ובמותם לא נפרדו.

[מרן שליט"א קורא פסוקים אלו בבכי ובמנגינת קינה בנוסח ק"ק תימן יע"א] על מה אתה נאנת. אל שמועה כי באה, ונמס כל לב, ורפו כל ידים, וכהתה כל רוח. וכל ברכים, תלכנה מים [עפ"י יחזקאל כ"א, י"ב]. שבת משוש לבנו, נהפך לאבל מחלנו. אזי נא לנו כי חטאנו [עיין איכה ה', ט"ז].

אסון כבד אירע, ביום קדוש, ובמקום קדוש, בציון של רבי שמעון בר יוחאי זיע"א. תוך כדי שמחת ההילולא דרשב"י, האיש מרעיש הארץ, מרגיז ממלכות, עיר וקדיש מן שמיא נחית.

הגמרא אומרת במסכת שבת ודף מ"ה ע"א ובעוד מקומות] כדאי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדוחק. רשב"י, יש לו כתפיים רחבות. גם אם חולקים עליו אחרים (ומצינו שהלכה כמותו לעתיד לבוא), אבל עכ"פ בשעת הדוחק אפשר לסמוך עליו. אבל כאן היה דוחק עצום בציבור, ואפילו רשב"י לא יכל להציל ולעזור...

הדבר לא קרה באיזה מקום ציבורי, שיש שם בעיקר חילוניים, באיזו תחנה מרכזית וכדו', אלא דוקא במקום של אסיפת חסידים ואנשי מעשה, תלמידי חכמים ובני תורה, ציבור קדוש.

קודשא בריך הוא, לא חשיד דעביד דינא בלא דינא. אבל, וסביביו נשערה מאד [תהלים נ', ג'].

הקב"ה מדקדק עם סביביו, כחוט השערה. במקום הזה, ביום הזה... אהה, בעוה"ר ספרו ארבעים וחמשה הרוגים, חוץ מעשרות פצועים. כמניין מ"ה. מ"ה י"י אלהיך שאל מעמך [דברים י', י"ב].

בפרשת פינחס [במדבר כ"ו, ב'] נאמר, ויהי אחרי המגפה, ויאמר י"י אל משה ואל אלעזר בן אהרן הכהן לאמר. שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו'. לאחר המלים זיהי אחרי המגפה, ישנה פיסקא באמצע הפסוק. כיצד ישנה פיסקא באמצע הפסוק? דיברנו בשיעורים האחרונים על כך שאסור להפסיק פסוק, כל פסוק דלא פסקיה משה, אנן לא פסקינן ליה. אם כן לכאורה ק"ו לא מתאים לעשות ריוח פרשה. אמנם בקריאת התורה, קוראים זאת ביחד, אבל להשאיר פרשה פתוחה באמצע הפסוק? זה נמסר לנו כך ממשה רבינו, אך השאלה מדוע ולמה?

במפרשים ישנם ביאורים רבים להסביר מה טמון בכך. זה אומר בכה וזה אומר בכה. אלו ואלו דברי אלהים חיים. אבל מה שקרוב לעניינינו, נראה כי הדבר בא להגיד, כי אחרי המגפה, משאירים לנו מקום לחשוב, מקום פתוח, שכל אחד יחשוב ויהרהר ויתבונן מעצמו. כעת בזמנינו, מה היה צריך להיות אחרי מגיפת הקורונה? לאחר שהיה סבל כל כך קשה, מתו אף תלמידי חכמים צדיקים ואנשי מעשה, וכבר אינני מדבר מה שקרה בכל העולם, והנה הגיע לאחרונה כבר חודש ניסן, מן הסתם היינו צריכים להיגאל, אבל לא היינו ראויים. אם היינו זכאים, היינו כבר ראויים לגאולה. בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל [ראש השנה דף י"ב]. אבל, אדרבה, בגלל שלא עשינו מה שצריך, לא למדנו את הלקח, לא הפקנו את הלקחים, לא תיקננו את מה שנחוי, לא הבננו מה מדברים איתנו מן השמים. הישגנו תוצאה הפוכה. נהפך לאבל מחולנו.

יום ל"ג בעומר, זהו היום שבו צריך להיבנות בית המקדש. מי שיראה בשו"ת עולת יצחק חלק ג' [סימן קנ"ה] ישנה תשובה מיוחדת על

שלישי, ועשו כן. או שזה היה בבחינת ניבאו ולא ידעו מה ניבאו וכו'.

אסכך יום ל"ג – תלתיך ותלתא יומי בעומרא – זהו יום שבו היה צריך להיבנות בית המקדש, אילו היינו ראויים. אם היינו מתחילים את שלבי הגאולה בחודש ניסן, אז היה הדבר צריך להמשיך ולהתפתח. ועל זה, שלא יהיו לנו שאלות, **מָה תְּרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה** ודברים כ"ט, כ"ג? אנשים חזרו לשיקרא, חזרו אל השקר שלהם.

סיפר לי ראש ישיבה אחד ביום ששי האחרון, כי המצב כיום הרבה יותר גרוע במכשירים הטמאים. הרבה יותר מלפני תקופת הקורונה. פרצו גדרות בתקופה הזאת, ה' ירחם.

הבחור שדיברנו עליו, ישי ז"ל, תהי נשמתו צרורה בצרור החיים, בחור בן 17 וחצי, בחור יקר ומוכשר, כשרוני וחרף, מלא מרץ, קשור ומחובר לתורה, לבית הכנסת וכו'. גם פנה אלי בשאלות הלכתיות וכו'. השתתף בכנסים שלנו. בני הרה"ג משה שליט"א אמר לי מקודם, שהוא גם התארח אצלם בשבת. בחור ירא שמים, בחור שקשור אלינו, עם פיאות מסולסלות.

אביו הרב ליאור מועלם הי"ו, שהוא רב פעלים לתורה ולתעודה, קשור ומחובר אלינו עוד מלפני נישואיו, ופעל רבות בעבר במסגרת פעולת צדיק. גם ייסד בעיר רכסים את ביהכ"נ מהרי"ץ וכו'. בעוה"ר בשנים האחרונות הוא חולה, רחמנא ליצלן, תכפו עליו צרות מבית ומחוץ, ונוסף עכשיו האסון הכבד הזה. השם ירחם.

אבל ברוך ה', הוא מקבל את הייסורים באהבה, ביראת שמים, ירבו כמותו בישראל.

זעקה בדבר המכשירים הטמאים שחלחלו יותר לציבור התורני ובפרט לבחורים צעירים מאז תקופת הקורונה, וכנגד החנויות המוכרות אותם ללא פיקוח. הנסיון הגדול שישנו בזמנינו, שלא היה כמוהו מימות המבול, המכשירים המכשילים הטמאים. תשמעו דבר פלא עצום. אקרא לכם

הנושא של רבי שמעון בר יוחאי, שנפטר בל"ג בעומר. כידוע, ישנו נידון בספרים, מהו המקור לזה? מאיפה ומניין? הבאנו בזה הרבה, ליישר את כל ההדורים.

ושם באות ה' כתבנו בס"ד כך, רבי שמעון בר יוחאי אמר להאר"י על מה"ר אברהם הלוי שהתאבל והצטער ביום ל"ג בעומר הרבה על ביהמ"ק, ואמר בתפילה 'נחם' כדרכו בכל יום, מרוב צדקותו. וכי הוא מתאבל ביום השמחה שלנו? אמור אל האיש הזה אברהם הלוי, כי למה הוא אומר נחם ביום שמחתנו? לכן הוא יהיה בנחמה בקרוב.

לכאורה, מה זה יום שמחתנו? השמחה בהילולא שלו? אלא, ישנה בכך משמעות עמוקה. כי יום שמחתנו זה לא רק על העבר, אלא גם על העתיד. ישנה שם אריכות, אפשר לראות זאת כי זה כבר הודפס.

ובהמשך הבאתי כך, שלוש מאות שנה אחרי חרבן בית שני, שאז היו רבינא ורב אשי בבבל, ביקש יוליוס קיסר, לחדש את בנין בית המקדש, ונתן לזה עזר ממונו, אלא דלא אסתיעא מילתא כיעויין בסדר הדורות וכו'. ומצאתי כתוב כי הוא עשה זאת לא מאהבתו ליהודים, אלא מרוב שנאתו לנצרים, כי רצה להשיב את הרומיים לדתם הישנה, ובבניין בית המקדש לישראל יערער את יסוד אמונתם. ואכן היהודים התכוונו לכך, וקיבצו חמרי בנייה בהר הבית וכו'.

והנה נתגלה מקרוב מכתב שלאחד מכומרי הנצרים, שמגמת היהודים היתה להניח את היסודות ביום י"ח אייר, שהוא ל"ג בעומר. אלא שבלילה שלאחר מכן, היה רעש אדמה כביר בארץ ישראל שהרס את הכל וכו'.

ואין אנו יודעים מדוע קבעו דוקא יום זה שבחודש אייר להתחלת הבנייה. אבל מצינו על-כל-פנים כי בית המקדש הן הראשון והן השני, נתייסד בחודש זה, כיעויין במלכים א' ו', ל"ז. ועזרא ג', ח'. אסכך יתכן שקבלה היתה בידיהם שנתייסדו ביום זה, ושכן יהא גם בבית

מתוך עלון גליון הסברה על חובת רכישת פלאפון כהלכה, בני ברק התשפ"א, מספר 2, תחת הכותרת **יעל משמר קדושת בני ברק**. לא מדברים על מקומות אחרים, אלא על בני ברק, במרכז בני ברק, ישנם מקומות של טומאה.

מובא שם כך, גדולי ישראל ורבני העיר בני ברק, ממשיכים במאבקם על צביון העיר. עצרות תפילה וזעקה, מול חנויות הפלאפונים ללא פיקוח. לא רוצים פיקוח. לא מדברים על חילוניים, אלא על אנשים שנראים יראי השם, אשר מכשילים את הציבור. אל תקרי חרדים, אלא מחרידים. מחוסר ידיעה, אנשים ובחורים בתמימות נפלו לשאול תחתית, לא מתוך כוונה לחטוא. המוכרים מכשילים אותם. אנשים לא יודעים, מזויפים מכשירים וכו'. ה' ירחם. הרבנית תליט"א סיפרה לי, שהיא קנתה מכשיר, והתברר שההכשר מזויף.

ראשי ישיבות אדמורי"ם ורבנים מכל החוגים והעדות, יצאו בעצמם לרחובות חזו"א-רבי עקיבא, למנוע מהציבור להיכנס לחנויות אלו. אנשי חינוך מתריעים ומזהירים, על נפשות צעירות שהלכו לאבדון, בגין כניסה לחנויות אלו.

וזה מתוך קריאתם של מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א ומרן הגר"ג אדלשטיין שליט"א,

יש מבעלי החנויות, שעושים חסימה קלושה, ומציגים את המכשיר ככשר... ומגיעים למכשולות חמורים. ולב מי לא יכאב, על בחורי חמד, שנועדו להתעלות בתורה ויראה, ועתה נתרחקו מדרך ה' ואיבדו את עולמם, וקול זעקת הוריהם עולה עד לרקיע.

עוד רבנים נוספים חתמו על 'פסק הלכה' דלקמן,

כל אחד, שרואה אחד שרוצה להיכנס לקנות פלאפון בחנות שאין בה תעודת כשרות מקורית בתוקף מוועדת הרבנים לענייני תקשורת, חוב גמור להודיעו שימנע מלהיכנס לשם.

ההכשר הוא חנם, אין כסף, אבל הם לא רוצים.

ויותר טוב, שגם יודיע לו היכן החנות הכשרה באיזור הסמוך, ויש בזה משום הצלת נפשות ממש.

עוד הוסיפו שם ומקריאת הגר"ח לנדא שליט"א לתושבי העיר, לסייע ביד הרבנים הגאונים שליט"א, בדרשת שבת הגדול, מבהיל שאנשים המניחים תפילין וקוראים ק"ש ומכוונים ב"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ואח"כ חולצים התפילין, וממהרים לפתוח שערי גיהנם, ולהכשיל הרבים.

איך הם פותחים את החנות שלהם, ומכשילים את הרבים בטינופת. לא מרגישים בסתירה המשועת?

אחד הרבנים החשובים בב"ב כתב [זעקת הגאון הגדול ר' משה שאול קליין שליט"א, מדרשת שבת הגדול], **יש דבר מבהיל. יש שמד בבני ברק.**

אז אם בארזים נפלה שלהבת, מה יעשו אזובי הקיר? בעיר בני ברק.

חנויות המוכרות פלאפונים פסולים לבחורי ישראל, והם ממש יורדים מטה מטה בשפל המדרגה. כבר יצא פסק מרבני העיר, שאסור להיכנס לחנויות אלו. השבוע בא אלי אברך שמתעסק בבחורים - כפי שאומרים היום 'נושרים', כמו עלים נושרים בשלכת, משליכים אותם - ואמר לי שבחור מישיבה קטנה כאן בב"ב סיפר לו, שכמה בחורים בישיבה שלו, קנו פלאפון פסול, ורואים שם דברים הגרועים ביותר, וקנו את זה בחנות בבני ברק.

זה שמד ממש, באמצע בני ברק! אם היה בניין גדול של מסיון בב"ב, מי היה שותק??

ועל ההורים והמחנכים לתת לב לזה, כי לא יוכלו לומר אח"כ לא ידענו.

אם אין פיקוח, אין כניסה. לא נכנסים. סכנת נפשות עצומה.

נודע לי גסדן שהמוכרים הללו מציעים לבני הישיבות נגנים במחירים יותר מוזלים, עם חיבור לאינטרנט, ובגלל זה מגיעים עד בני ברק בחורי ישיבות אפילו ממודיעין עילית כדי

זכר באותה המשפחה, נתרפאת כל אותה המשפחה וירושלמי מועד קטן ג' ז'. יהי רצון.

בפיוט בר יוחאי – אותו שרים בכל תפוצות ישראל לכבודו של רשב"י – ישנה פיסקא, בר יוחאי, אור מופלא רום מעלה. יראת מלהביט כי רב לה. תעלומה ואין קורא לה. נמת עין לא תשורך. ברצוני שתגידו לי, איך קוראים את המלים הללו, 'תעלומה ואין קורא לה' איך מנגנים אותם? מי שידע, שלא יתבייש להגיד.

או שאגיד לכם כיצד אני רגיל לומר, ואתם תענו האם קראתי נכון, או אם שמעתם משהו אחר.

תעלומה, ואין קורא לה'.

יש אומרים 'קורא לה', הקו"ף מלעיל. כדין נסוג אחר. אך לא זה הנושא. וכך יש עושים גם בהמשך, לבושי חשן, הבי"ת מלעיל. אנחנו לא עושים זאת, וכך נראה לי שאין זה שייך בפיוטים לעשות נסוג אחר, רק במקרא.

שאלה מהקהל: אבל כמדומני שמהרי"ץ אומר כי 'תעלומה ואין' זה שתי מדות. הוא לא מחבר אותם ביחד, באותו דיבור המתחיל?

תשובת מרן שליט"א: עוד מעט נראה, בעזרת השם. חושבני כי אתה מחליף, עלפי חוברת שראית אשר יצאה לאור לאחרונה. אבל מה שמעתם? איך אתם קוראים?

תשובה מהקהל: כמו שמרן שליט"א אמר, 'תעלומה, ואין קורא לה'.

תגובת מרן שליט"א: מישהו מכיר משהו אחר? תשובה מהקהל: אומרים הכל ביחד.

תגובת מרן שליט"א: ארבעת המלים ביחד? טוב. זהו נוסח ב'. נכון. ישנם הנוהגים כך. אבל ישנו נוסח שלישי, 'תעלומה ואין, קורא לה'. זאת לא שמעתם. וגם אני לא שמעתי בלתי היום מתוך החוברת שנדבר עליה לקמן.

תשובה מהקהל: אני שמעתי פעם.

תגובת מרן שליט"א: כוונתך בעבר? לא השנה. אם שמעת זאת בחודש האחרון, זה בגלל שיש לכך מקור חדש, שלא ידעו בעבר.

לקנותם. כך הם מפתים אותם רח"ל. אוי להם ולחלקם. מחטיאי הרבים כירבעם בן נבט.

שמעתי כי גם המקום שם בעצמו במירון, צריך תיקון גדול. אמרו כי ממש מזעזע לראות מה שקורה שם, איך נדחקים זע"ז גברים ונשים, אי אפשר להימלט מזה. מי יודע, האם זה לא מדה כנגד מדה, כל הדוחק הזה, שאנשים נדחקו ונפלו האחד על השני ונחנקו. נמחצו ונרמסו. השם ירחם.

לא שהם חשודים על כך ח"ו, אבל [בבא קמא דף ס' ע"א] כיון שניתן רשות למשחית, אינו מבחין בין צדיקים לרשעים. כפרה על כולם.

לשעבר היה המצב בציון הרשב"י קשה יותר. כתב לי חכם אחד נר"ו, כי לאחר העלייה הגדולה לארצנו הקדושה, התארגנה קבוצת אנשים לנסיעה בל"ג בעומר לקבר רשב"י במירון. אבא מארי זלה"ה נרשם לנסיעה, ומרוב התרגשותו לא נרדם במשך כל הלילה שלפני הנסיעה. אולם כשהגיע שמה, גדלה עד מאד אכזבתו, בראותו תערובת אנשים ונשים, דתיים ושאינם דתיים, צולים בשר על האש ואוכלים וכו' וכו'. ואז קיבל על עצמו שלא לנסוע יותר שמה עכ"ל. והרחבתי בס"ד בנפלאות מתורתך ע"פ לנו ולבננו עד עולם.

אולם, עין במר בוכה ולב שמח. מצד אחד אנחנו בכאב גדול, ומצד שני אנו נמשיך כעת בדברי תורה שהם משמחי לב. אנחנו היהודים יודעים לעשות ולשלב גם את זה. לא להיות שקוע וליפול לעצבות ולדיכאון, אלא אעפ"י שה'עין במר בוכה', מאידך ז'לב שמח'. שילוב מיוחד.

בשורה טובה על הוצאה לאור של פירוש מהר"ר יוסף בירב סעדיה זצ"ל מכת"י לפיוט בר יוחאי, ובידור אופן הפיסוק 'תעלומה, ואין קורא לה'.

הלכך נמשיך לדבר על דבר נוסף, הקשור גם הוא לל"ג בעומר.

זאת בשורה טובה, מן הצד השני. חוץ ממה שזכה ידידנו הרב ליאור מועלם הי"ו, כי השבוע ביום שני, יש ברית מילה לנכדו. אחז"ל נולד בן

זכינו ויצא לאור, פירוש של אחד מגדולי חכמי תימן, גברא רבא, חי לפני מאה וששים שנה בערך, והיה במחוז חראז, שמו מהר"ר יוסף ב"ר סעדיה. רבי יעקב ספיר שהסתובב וביקר בזמנו בהרבה מקומות בתימן, משבח אותו מאד, כותב עליו דברים שהוא לא כתב על אף אחד אחר שפגש בזמנו. הדפיסו זאת בחוברת. לפני שהעורכים הדפיסו זאת, אמרתי להם כמה הערות, ואחד מהדברים הוא, כי אם אתם מציינים את הספר אבן ספיר, תציינו את המקום המדוייק, כי אנשים לא ידעו איפה זה כתוב.

למעשה, כבר הבאתי זאת בהלכות כתובות, שנדפס בקובץ 'דברי חפץ' האחרון ובדף פ"ז, וכן מה"ר יוסף סעיד, מצינו שסיפר בשבחו בספר אבן ספיר שהוא מלא תורה ויראה, בקי בתלמוד וברמב"ם ואחרונים כאחד המורים הגדולים שבארצות האשכנזים, וכמו שהבאנו בס"ד במבוא ספרנו זו כרך א' נוכח השלחן פרק א' דף י"ד ד"ה והרב.

אבל בחוברת הנו"ל, הדבר מובא בשלימות ובדף ט"ז בזה"ל, העיר המצערך הזאת (גרואח) – זאת היא מצערה, לא עיר גדולה – לה רב גדול (בארצות האלה יקראו להרב מארי), הוא המורה – הכוונה מורה הוראות, לא מורה של תלמוד תורה ובית הספר, כמובן – הוא הדיין, והדורש. הוא השוחט והבודק, גם חזן ושמש. הוא גם 'חזן', ואפילו גם 'שמש'... ומכל אלה אין לו מחית נפשו לשליש ולרביע. כידוע בארץ תימן, הכל עושים בחנם, שחיטה ובדיקה וכו', בקושי השוחט מקבל אולי את הראש, ולחזנות אין תשלום. גם במצער צרכי חייהם ופרנסתם. בארץ תימן, התקציב החדשי הוא לא גדול, ובכל זאת זה לא מספיק לו רק למחצה לשליש ולרביע. על כן המארי מסובל תחת עול המלאכה והעבודה, אם נקלה אם נכבד.

הרב הזה מארי יוסף בן סעיד (סעדיה) יצ"ו – גם אביו היה תלמיד חכם – מלא תורה ויראה וחכמה ורוח דעת. בקי במקרא וביאוריו עד

להפליא. בקי בתלמוד, ברמב"ם, ועד אחרונים, כאחד המורים הגדולים בארצותינו. המחבר – הרב יעקב ספיר – הוא אשכנזי, והוא אומר שבח עצום כזה. בעל אבן ספיר היה אדם מאד ביקרתי, חכם גדול, קולע אל השערה, ולא כותב דברים בעלמא.

וידיו רב לו בחכמת הקבלה בשינון גדול. הזוהר וכתבי האר"י, למודים על לשונו בעליל, כל עלה ועמוד, וכח זכרוננו רב מאד, וחובר חיבורים בקבלה וכו'.

לצערינו, עד היום לא שמענו ולא ראינו כמעט ממנו בכתובים, רק ממש שיירים של דברים. וברוך ה' התגלה מקרוב דבר אחד שלם שהוא כתב, ביאור על הפיוט בר יוחאי. הדבר מתאים לו, רואים כי הוא אכן נפשו קשורה בקבלה. יהי רצון שיתגלו עוד ועוד.

*

דרך אגב, ראיתי כי ישנם כאלה שכתבו עליו, שיש לו כינוי. קראו לו, יוסף בן סעדיה 'צאיג', לדבריהם זהו השם שהיה מיוחד אותו. הכינוי שלו הוא 'צאיג', על שם מלאכתו. אולם לאחר מכן הביאו בעצמם את דברי בעל אבן ספיר בהמשך שכותב על כך. הרי כידוע, בתימן לא התפרנסו מרבנות או מכל מקצועות קודש, אז הוא כותב עליו, הוא קרש ברזל, לעשות כלי נשק אתים מחרשתים מקבות קרדומות מגרפות, כל כלי האיכרים. לו חנות אצל ביתו, בחור ההר, כמו מערה, לו שם פחם כמו כרים ומפות. הוא יושב על האבנים מחזיק הברזל או העשת להבעיר באש, ואביו עומד על המפות, ואחיו עומד להכות במקבת על הסדן. גם בעשותם בעבודה הקשה הזאת, מצאתים נדפרים יחד בדברי תורה חכמה ומוסר.

חכמי תימן המשיכו מסורת חכמי התלמוד, כמו שמצינו ר' יוחנן הסנדלר, ר' יצחק נפחא, וכדומה רבים שעסקו במלאכות. ר' יהושע, היה פתחמי. וכבר כתב הרמב"ם פ"י ממתנות עניים הלי"ח, גדולי החכמים היו מהם חוטבי עצים ונושאי הקורות ושואבי מים לגנות, ועושי הברזל והפחמים, ולא שאלו מן הצבור ולא

שערי יצחק – השיעור השבועי

נקרא שמו ג"כ מארי יחיא בן ר' משה אלקאפת, והוא היה ראב"ד בעיר דמאר. התכלאל הזה, הוא שלבנו. הם צילמו את זה כאן, מתוך מה שהבאתי במבוא לספר רכב אלהים למהר"י ונה ובדף 180, ויעויין שם. גם אביו היה סופר, אבל סבו של אבא מארי, היה סופר יותר מובהק.

אבל כאן בחוברת, בלבול בין שניהם. הם כתבו כך, 'מתוך תכלאל כתי"ק רבי יחיא ב"ר יחיא קאפח זצ"ל ראב"ד דמאר. אולם זה לא 'ראב"ד דמאר', אלא 'ראב"ד רצאבה'. זהו הבן שלו.

יכולים אולי להגיד כי הכוונה, יחיא בן יחיא, 'ראב"ד דמאר' הכוונה אל השני. אבל זהו כפי השאלה הידועה, לגבי מה שאומרים בנוסח על הנסים, 'בימי מתתיה בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, מי היה כהן גדול? מתתיה או יוחנן? מביאים על כך בשם החתם סופר, כי תמיד כאשר אומרים תואר, זה חוזר על הראשון. וסימניך, שאול בן קיש מלך ישראל. מי היה המלך? שאול או קיש? שאול היה המלך. נכון שהאחרון הוא קיש, אבל הרי לא מדברים על קיש, אלא על שאול. א"כ שאול, שהוא בן קיש, הוא מלך ישראל. תמיד התואר, חוזר על הראשון. אותו הדבר בעניינינו. צריכים הם לתקן כאן את הדבר, במהדורא הבאה.

ולגבי התואר האם חוזר לאב או לבן. על מה שכתב מהרי"ץ בחלק הדקדוק בפסוק (דברים ה', ט') פוקד עון אבות על בנים, בשם מהר"י בשירי, כך מצאתי הפ"א לפוף בספרים המדוייקים מכתב הר"ר דוד בן עמרם הנגיד איש עדן ע"כ, הגיה מהר"א אלשיך, הר"ר דוד הנגיד בן עמרם. ושוב ראיתי שהעיר עליו מעכ"ת בטופס כתובות דף ל"א ל"ב. איתמר.

בדרך כלל, אני לא מזכיר את השם של משפחת זקני 'קאפח', בכדי שאנשים לא יתבלבלו. כי לצערינו, מפורסם ה'קאפח' המקולקל של צנעא, ובגלל שישו גם את השם הפרטי, לכן אני מזכירו ב'ראשי תיבות', מהריק"א. אבל למעשה, הם משפחה. בני

קיבלו מהם כשנתנו להם ע"כ. וע"ע מ"ש בס"ד במילי דאבות פרק ד' גבי ואל תעשם קרדום לחפור בהם.

'צאני' היינו צורף. אבל לפי מה שהאבן ספיר בעצמו מתאר, הוא לא היה צורף, אלא נפת. זאת משפחת חדאד, עוסקים בברזל. כי הברזל בלשון ערב נקרא חֲדִיד.

הרבה כתובות בתימן היו כותבים, מאיה' קפלה פְּצִי'ה – דהיינו מאה כסף – לפי השער הידוע, פי סוק אֶלְצִוּג, כלומר בשוק של-צורפים ועיין טופס כתובות דף קכ"ו. צאני, לשון יחיד. צווג, לשון רבים. א"כ אינני יודע. לא הבנתי, לא ברור מה קרה פה, איך כתבו שקוראים לו צורף על שם מלאכתו, אם זאת אינה המלאכה שלו? משהו פה התבלבל להם.

*

בכל אופן, הוא כתב פירוש יפה וחשוב מאד על הפיוט בר יוחאי, וברצוני לעמוד רק על הנושא שהתחלנו לעיל.

בחוברת שם ובדף כ"ט, הוא כותב בזה"ל, אור מופלא רום מעלה. זאת המדה היא מדת הכתר.

הרי הפיוט בר יוחאי, הולך לפי סדר הספירות, מלמטה למעלה, מהמלכות עד הכתר. 'שמן משחת קודש' זה מלכות, ואח"כ 'מושב טוב ישבת' זה יסוד, ואח"כ 'עצי שטים עומדים' זה נצח הוד, וכו', עד שמגיעים ל'אור מופלא רום מעלה', שזהו הסוף, כאן הכתר. 'אור מופלא – רום מעלה', זהו הדבר הכי גבוה. לכן אנחנו כאן בבית מדרשנו ובעוד מקומות, מוסיפים אח"כ את ה'בית', בר יוחאי יחדת עשר ספירות, מאין סוף וכו'. כי לאחר שנגמר הכל, מפרשים ואומרים בעצם על מה דיברנו, קישרנו וייחדנו את כל העשר ספירות [ועיין שיעורי מוצש"ק שמיני ומוצש"ק אמור ומוצש"ק נשא, שנת התש"ע].

דרך אגב, הביאו כאן בחוברת ובדף ל"ג צילום של הפיוט הזה, עם התוספת הזאת 'יחדת עשר ספירות', מכת"י זקני מהריק"א, רק שישנה כאן טעות קטנה. אמו של אבא מארי זצ"ל, היתה ממשפחת קאפח, בת רבי יוסף בן מארי יחיא אלקאפח, שהיה ראב"ד בעירנו רצאבה. אביו,

דודים. אבל לצערינו, הם פרשו לדרך מינות, וכו'. כבר דיברנו על כך וכגון בשיעור מוצש"ק כי תצא התשע"ב, ובעוד מקומות, אין צורך לחזור על הדברים. כל בני משפחת קאפח, הם משורש אחד, אלא שנתפזרו בתימן במקומות רבים. כך שמעתי מאמו"ר זצ"ל.

*

אח"כ כותב מהרי"ס כך, אור מופלא רום מעלה.

זאת המדה, היא מדת הכתר, הנקראת אור קדמון, מופלא ומכוסה, למעלה מן הכל. אור הגנוז, הנעלם מעיני כל נברא. אור מצוחצח בצחות גדולה, ואפילו מלאכי עליון לא יוכלו לסבול אורו הגדול כלל וכו'.

יראת מלהביט כי רב לה.

פירוש, הוא על (ר"ל כפי) מה שאמרנו מעניין אורו הגדול ואין לו הבטה, כי נופלת יראה ורעדה על המביט כי אורו רב בכח ואין מי יסבול (עצמותו) [עצמתו], ומשם והלאה נמשכו ארבע בחינות, טעמים נקודות תגין ואותיות – זהו ראשי תיבות טנת"א – המרומזים לארבעה שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. יעויין במשנת חסידים ובספרי האר"י ז"ל.

תעלומה ואין קורא לה. דע ידידי ואהובי, אתה המעיין בנחת, כי הכתר נקרא תעלומה על שם התעלמותו והעלמת אורו. הוא אומר, 'אתה המעיין בנחת', כנראה כוונתו שהאדם יקרא זאת לאט, ביישוב הדעת, ולא בחפזה מבלי לרדת לעומק הדברים ויעיין מ"ש בס"ד בכגון דא, בעיני יצחק על שלחן ערוך המקוצר הלכות נישואין סי' ר"ז אות ע"ז. לדבריו, הכתר נקרא בשם 'תעלומה', וגם נקרא 'אין'.

ונקרא אין, על שם שהמציא יש מאין. יש לו שני שמות. תעלומה, וגם אין. ומפני היותה נסתרת מכל הנבראים נקראת אין, והסוד והחכמה מאיין תמציא ואיזה מקום בינ"ה, הרי שלשתן מתאחדות באין שהוא הכתר וכו'.

ובסוף הוא אומר, והבן זה, כי אין לי פנאי להאריך. ובאמת שזה הסוד עמוק עמוק מי

ימצאנו, אבל מסרתי לך ראשי פרקים שעליהם יעמוד הבנין.

בעת הוא אומר כך, וצריך החזן לגרוס תעלומה ואין, ומפסיק מעט, ואחר כך אומר קורא לה (בקמץ תחת רי"ש של קורא). כלומר, שהכתר נקרא בכנוי תעלומה ובכנוי אין. והמפסיק אחר תעלומה, ואחר כך אומר ואין קורא לה, באמת שהוא טועה טעות גדולה, ואין לו דעת ולא תבונה, וכאלו בשכל האנושי הוא קורא.

ולגבי סוף הפיסקא הוא כותב, נמת עין לא תשורך. זה התנומה, הוא כינוי על העלמת אורו ועצמותו, האור הבהיר הצפון מעיני כל הנבראים כי הוא חי וקיים, המשגיח בהשגחה דקה, מפני שאין העולם יכול לסבול השפע הגדול הבא ממנו, על כן נצטרך להוריד מעט מעט לקיום העולם ולהחיותו.

לגבי מה שהוא כותב, זכאילו בשכל האנושי הוא קורא, אינני יורד לעומק דעתו, למה הוא מתכוין במלים האלה. אולי הוא מתכוין להגיד – זאת לא בדיוק משמעות המלים, אבל אולי כוונתו לומר – כי שמא האדם חושב כך עפ"י הפשט, 'בשכל האנושי'. אבל זה לא הסוד, זאת אינה הקבלה. אינך מביין מה מסתתר כאן עפ"י הקבלה, כי אם היית יודע את הסוד, היית מביין שהקריאה שלך היא מוטעית. כנראה לכך הוא מתכוין, רק שלא ביטא זאת במלים ברורות, או שחסר כאן משהו.

בכל אופן, נראה כי לא היה לפניו את פירוש עץ חיים למהרי"ץ זיע"א, כי לאורך כל המקומות הוא לא מזכיר אותו, למרות שהיה לו הרבה דברים שהיה יכול להביא ממהרי"ץ, גם אם לא יסכים לכך, או יציע פירוש נוסף מדיליה. אבל בנ"ד, זהו בדיוק הפוך ממהרי"ץ. הקריאה שלנו, כפי שקראתי מקודם, לפי מהרי"ץ בטוח שזה כך, 'תעלומה, ואין קורא לה'. כי מהרי"ץ אומר, שהמלה 'תעלומה' שייכת למקודם, 'יראת מלהביט כי רב לה – תעלומה', א"כ בודאי שצריכים להפסיק אחרי המלה 'תעלומה'. לא כפי שהוא אומר, שהכתר נקרא תעלומה, וגם אין.

שערי יצחק – השיעור השבועי

ו', אלא נ-מו'. כביכול האל"ף נעלם – בטעם בנו"ן, שלא יהא פירושו לשון תנומה, כמו נמו שְׁנָתָם [תהלים ע"ו, ו'] ודו"ק.

נמצא כי פירושו, אתה רשב"י נמת, נאמת, דהיינו אַמְרַתְּ, על ספירת הכתר, 'עין לא תשורך', שאי אפשר לשום עין בעולם לראות אותך.

נראה לפענ"ד, כי הצדק עם מהרי"ץ זיע"א. אמנם קטונתי מאד, אבל אני חושב – לפי מיעוט ידיעתי – שאין מקום שהכתר נקרא בשם 'תעלומה', כפי שהרב יוסף סעיד אומר, שקוראים לכתר גם תעלומה וגם אין. מצינו שהכתר נקרא 'אין', בהרבה מקומות, אבל לא שהוא נקרא 'תעלומה'. נראה לי כי זאת רק ההבנה שלו, הוא לא הביא שום מקור. חיפשתי הרבה, ולא מצאתי שום מקור לכך. ואדרבה, אולי אפשר אפי' להביא הוכחות שהדבר אינו כך. למרות שברגע הראשון נראה, כי כיון שהכתר נקרא 'אין', בגלל שאי אפשר ואין מה להשיג, א"כ גם מתאים לקרוא לזה ג"כ 'תעלומה'. אבל נראה, כי 'תעלומה' זה אכן נכון, אבל זה לא השם שלכתר, אלא השם שלחכמה, הספירה שנמצאת לפני כן.

מי שיראה בספר 'ביאור השיר בר יוחאי' [עמ' ק"ב], להרב ריא"ז מרגליות, הוא מביא הרבה מקורות בזה"ל, 'צל אין בפתח תחת האל"ף ובחירק תחת היו"ד, ולא אין בצירי תחת האל"ף, וכונתו על ספירת הכתר שהוא נעלם מאד בהשגה, ומחמת אי השגתו קורין לו אין. וז"ל זוה"ק [ח"ב דפ"ג ע"א], אתר דעלאין ותתאין אתמשכן מיניה ותאבין להווא אתר, דכתיב מאין יבא עזרי. וכתיב, ועד עתיק יומיא מטה. עוד שם [דף צ' ע"א], דהאיי עדן, משתכח מהווא אתר דאקרי אין. וז"ל זוה"ק [ח"א דף ל' ע"א], דחכמה אשתכליל מאין, ר"ל דספירת החכמה נמצאת ונמשכת מספירת הכתר הנקרא אין. וכן דרשו בזוה"ק [ח"ב דף קכ"א ובח"ג דף ר"צ] בפסוק וחכמה מאין תמצא, כי החכמה נמשכת ונמצאת מכתר הנקרא אין. והוא כמ"ש בשערי אורה [שער י"ו וז"ל, וצריך אתה לדעת ג"כ עוד,

נראה, שפירוש עין חיים למהרי"ץ לא הגיע לידו, הרי בזמנו זה עדיין לא נדפס. פירושו של מהרי"ץ התפשט בעיקר רק אחרי שהוא יצא לאור הדפוס. לפני כן, הוא היה בכת"י שהיו, והינם מעטים. פירוש עין חיים למהרי"ץ, נדפס לראשונה בשנת התרנ"ד, והרב יוסף סעיד היה בשנת התרי"ט בערך, בשנים האלה. רק משנת התרנ"ד ואילך החל פירושו של מהרי"ץ להיות נפוץ. כנראה הוא חיבר את הפירוש הזה על הפיוט בר יוחאי, בשנת התרי"ג, לפי מה שכתבו שם המוציאים לאור.

מהרי"ץ זיע"א בעין חיים [דף ק"ב ע"א] כותב כך. 'תעלומה'. הה"א רפה, ל' העלם, והה"א נוספת, לא כינוי. ושיעור הפיוט, כי רב לה תעלומה.

'קוֹרָא לה'. הרי"ש בקמץ, כמו [ישעיה נ"ח, י"ב] וְקָרָא לָךְ גִּדְר פְּרִץ.

'נְמַת'. הטעם בנו"ן, כי הוא לשון נאום, כמו נְאֻמָּת. אך אם יהיה מלרע, יהיה ל' תנומה כנודע.

שני דברים בפירוש של הרב יוסף סעיד ועל הפיוט בר יוחאי, הולכים לא כפי מהרי"ץ. ראשית, לפי מהרי"ץ 'תעלומה' זה קשור למקודם. וגם לגבי מה שהרב יוסף סעיד מפרש, כי 'נמת' היינו לשון תנומה, 'כינוי על העלמת אורו ועצמותו'. הוא נדחק, להסביר מה זה 'נמת'. הכוונה שהוא ישן, דהיינו שנעלם האור. זהו כינוי. זה כמו משל. אבל לפי מהרי"ץ, 'נמת' זה כמו 'נאמת', כלומר לשון דיבור. ולכן מהרי"ץ אומר, שצ"ל 'נמת' מלעיל, כי אם תגיד 'נמת' זה יהיה לשון תנומה.

דבר זה מצינו, במקום אחר במהרי"ץ. 'דברי תורה עניים במקום אחד, ועשירים במקום אחר'.

מהרי"ץ בדף ס"א, כותב לגבי מה שאנו אומרים ב'תיקון' של שני וחמישי, 'כי נאמו גויים אבדה תקותם' בזה"ל, 'כי נאמו, לשון נאום, עניינו דיבור, וי"ג נמו בלא אל"ף, והכל אחד, אלא שצריך לקרותו מלעיל – לא נמ-

מה שרמזו והחכמה מאין תמצא, באמת הסוד יו"ד של שם מסוד הקוץ העליון נתגלית, וזהו החכמה מאין תמצא, וסימן אות יו"ד ונקודה שעליה עכ"ל. וז"ל זח"ג דף ס"ה ע"ב, קוצא דיו"ד דלעילא, רמיזא לאי"ן וכו'.

וזהו שיערי אורה [שער טז], וצריך אתה לדעת הטעם, כי הספירה הראשונה שהיא הכתר, לפי שנעלמה מעיני כל חי, ואין מי שיוכל להתבונן בה, נקראת אי"ן. ואם בא אדם לשאול בה דבר, תשובת שאלתו היא, אי"ן. כלומר אין מי שיוכל להתבונן בסוד עמקה ומעלתה עכ"ל. עוד שם [שער יז], והספירה הזאת, נקראת בתורה בלשון אין. צריך אתה לדעת, כי לפי רוב התעלמות ספירת הכתר, והיותה נסתרת מכל הנבראים, ואין מי שיוכל להתבונן בה, זולתי לְשִׁמְעֵ אֹזֶן, לפיכך נקראת בלשון אי"ן. וזהו דקפייט על ספירת הכתר, תעלומה ואין קורא לה. ומה שאמר לה לשון נקבה, כידוע הוא כי מלכות של מעלה נקראת ונעשית כתר בתחתונים, וזהו דקפייט קורא לה.

לאחר מכן [באות ה'] לגבי המלים 'עין לא תשורך' כתב הריא"ז מרגליות כך, כ"כ על ספירת הכתר בזוה"ק [ח"ב דף ס"ח ע"ב], דלית ביה רשימו ולא רעותא דלא אתחזי. עו"ש [דף רע"ז ע"ב], ולית בעלמא דינדע ההוא דרגא, בגין דאיהו סתימא דסתימין. ובח"ג [דף כ"ט ע"א], דאיהו מכוסה ולא שליט עליה עינא, ובג"ד עין לא ראתה. עו"ש [דף רנ"ה ע"ב], כתר עליון דלא שלטא ביה עינא, כבוד עילאה [כבוד סתם היא חכמה, כבוד עלאה הוא בחי' כתר עליון]. עליה אמר משה, הראני נא את כבודך. ואתיב ליה קוב"ה, לא תוכל לראות את פני. והטעם למה, עיין בתי"ס"ט [דף קט"ז ע"א] וז"ל, וחובה דאדם גרים דלא יכול משה לאסתכלא ביה, כ"ש אחרא כו'. ובגין דא, עין לא תשורהו וכו'.

ואיתא במס' ברכות [דף ז' ע"א] בְּשִׁכְרֵ ויִסְתֵר משה פניו, זכה לקלסתר פנים. ופי' רש"י כי קרן עור פניו, ורשב"י הוא בחי' ניצוץ נשמת משה רבינו ע"ה. וזהו דקפייט נאמת – כאן הוא כבר

כותב במפורש עם אל"ף, כד' מהרי"ץ, 'נאמת' – עין לא תשורך.

נראה כי הוא מתכוין, כפי שגם מהרי"ץ זיע"א מפרש. הרי מדברים על רשב"י ועל הספירות, א"כ 'בר יוחאי אור מופלא רום מעלה, יראת מלהביט וכו', אפילו רשב"י שזכה להיכנס לעומק החכמה רזי דרזין, אבל שם אפילו אתה מפחד להביט, 'כי רב לה'. לפי דברי הרב יוסף סעיד, 'רב לה' הכוונה שיש הרבה אור, לכן לא ראתה. אבל לפי מהרי"ץ, לא, 'כי רב לה תעלומה', דהיינו שזה כ"כ נעלם ונסתר, פחד להסתכל שם.

ומה שישנה הפסקה באמצע, כידוע זהו רק בגלל החרוז. כפי הידוע, הרבה פעמים זה כך. 'מעלה', 'רב לה', אז חייב כאן להפסיק. אותו הדבר בפיסקא, 'גם גולת כותרת על עיש, תשור'. המלה 'תשור', קשורה אל הרישא, על עיש אתה תשור. זמי ישורך'. וכהנה וכהנה בהרבה מקומות.

אפילו בפסוק בתורה, רבינו בחיי אומר לגבי הפסוק [ויקרא כ"ג, ט"ז, ועיי' רש"י שם] תְּסַפְּרוּ תְּמִישִׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם וְגו', ישנה אתנחא במלה 'יום', ואח"כ והקרבתם וכו', אבל הוא אומר, כי נכון שישנה אתנחא, אבל בכל זאת, הרי לא סופרים חמשים יום, לכן הכוונה חמשים יום – והקרבתם, דהיינו שהקרבן יהיה ביום החמשים.

אותו הדבר מהרי"ץ אומר ב'חלק הדקדוק' לגבי הפסוק [דברים י"ג, טז] וְלֹא־תִחַס עֵינֶיךָ עָלָיו וְלֹא־תִחַמְלֵל וְלֹא־תִכְסֶה עָלָיו. הוא אומר, כי הטפחא בתיבת 'לא תחמול', כי החמלה היא בעין. אבל לכאורה, הרי כתוב 'לא תחוס עיניך עליו', וישנה כאן אתנחא? אלא התשובה, כי בכל זאת, זה יותר מקושר למקודם, יש לזה קשר למ"ש קודם, וזה מתחבר. וכהנה וכהנה במקומות רבים זה כך [ועיי' מ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך שם בפ' ראה]. אם כן ה"ה בנ"ד, זה 'כי רב לה' – תעלומה'.

שערי יצחק – השיעור השבועי

גם המנחת שי כותב כך. הוא מאריך יותר ממהרי"ץ בעניין זה, וכותב בזה"ל, ותעלמה, לית וחסר ומפיק ה"א.

לית' היינו, לפי שבמסרה כתוב ל', והם מפענחים זאת 'לית'. אבל אנחנו אומרים שפתרונו 'לחוד'. אולם הכל הולך אל מקום אחד. שאין עוד מקום אחר בתנ"ך שישנה תיבה זו אלא כאן הוא המקום היחיד.

ממשיך המנחת שי, ובפרקי רבי אליעזר, חלון יש ברקיע ושמו תעלומה, ומשם תולדות השמש בתקופתו. ולכן מפיק ה"א, לתפארת, לא לכינוי. וכ"כ רד"ק במכלול וכו'. כלומר, התוספת של מפיק כאן, זה לא למגמת כינוי. זה לא 'תעלומה', כפי שיש 'טהרה'. הרי יש טהרה, ויש טהרה. כאשר אומרים עם מפיק ה"א, זה דבר בא לייחס זאת אל העניין שמדברים עליו. כגון טהרה, היינו הטהרה שלה. משא"כ לגבי תעלומה, זה לא מתייחס למשהו מסויים, לכן זה מיותר. אותו הדבר לגבי הפסוק [וזכריה ד', ב'] וְגִלְגָּה עַל רֵאשֵׁה, אומר הרד"ק כי היה צ"ל כתוב וְגִלְגָּה [בלי מפיק ה"א], לא היה צריך להיות כתוב וְגִלְגָּה, אבל במציאות כתוב כך, וזה 'לתפארת'. כך דרך הפשטנים לומר, שזה 'לתפארת', אבל כמובן שיש בכך סודות ורמזים ועניינים, למה זה כך. בכל אופן, זהו שמו של חלון הזה ברקיע, וכתוב בפרקי דר"א [פרק ששין], כפי שדיברנו בזמנו [שיעורי מוצש"ק בהר ומוצש"ק בחוקותי ומוצש"ק במדבר, שנת התשע"ט], לגבי הנז' ביוצר דשחרית שבת, כי יש חלוני רקיע, שיש שלוש מאות ששים וששה חלוניות ברקיע, ויש להם שמות, כגון מזרות, שבתאי, נעמן וכו', ואחד מהם נקרא תעלומה. אבל לא מצאתי, שיגידו כי עפ"י הסוד, הכתר נקרא בשם תעלומה, על פי הפסוק הזה ותעלומה יוציא אור' וכו'.

אפשר אמנם היה להבין הפסוק כך, אבל לא מצא לעת עתה דבר כזה בשום מקום.

וחושבני, כי אולי אפשר להביא ראיה, לחזק את דברי מהרי"ץ. ראיתי בספר מעיין החכמה [דף רי"ט] שכתב בזה"ל, השמות העשר של

שאלה מהקהל: יכול להיות כי זה בגלל שבפסוק זה הקרבתם' ישנו וא"ו החיבור?

תשובת מרן שליט"א: גם כאן ישנו וא"ו החיבור, וז"א.

המשך השאלה: אבל אנחנו מדברים על 'תעלומה'?

תשובת מרן שליט"א: נכון. אבל לא זאת היא הנקודה. הרי רבינו בחיי שם כתב בהדיא שהדבר נלמד ממה שיש טעם בתיבת תספרו, דהיינו טפחא. ה"ה בענייננו לפי הפיסוק.

לא מצאתי בספר הזוהר הקדוש, ובשאר ספרי הקבלה, שקוראים לספירת הכתר בשם 'תעלומה'. מה שכן, בספר שערי אורה לרבי יוסף גיקטליא [בסוף שער ט', דפוס ורשא דף צ"ט], וז"ל תעלומות חכמה בכלל שמות ספירת החכמה. וכן בשער ה' כתב, וגם היא נקראת תעלומת חכמה, ועליה נאמר [איוב כ"ח] והחכמה מאין תמצא וכו'. ובשער י' [בדף ק"ד ע"ב] הוא אומר, כתר, והטעם – למה הספירה נקראת בשם זה? – כמו שהכתר סובב על הראש, כך הספירה הזאת סובבת ומקפת כל הספירות, לפי שהיא עולס־הרחמים, הסובבים והמקיפים בכל. ועדיין בע"ה תשמע בספירה הזאת כמה סתרים וכמה סודות, וכמה תעלומות חכמה.

אולי דבר זה מביא מחשבה, שמא בכל זאת זה נקרא כתר. אבל במפורש, לא מצאנו עדיין.

וגם אם כן, חשבתי, הרי ישנו פסוק בספר איוב [כ"ה, י"א] ותעלמה, יצא אור.

נקדים לזה דרך אגב, מי שמעיין לא מבין לפום רהטא, למה כתוב [במהרי"ץ שם] שהה"א רפה? פשיטא שהה"א רפה. וכי מה נגיד? 'תעלומה'?

אלא, הדבר פשוט. המקום היחיד שמופיעה במקרא המלה 'תעלומה', זה בספר איוב, ושם כתוב 'תעלומה', לכן מהרי"ץ אומר, אל תטעה, כאן הה"א רפה, לשון העלם, הה"א נוספת. בכה"ד שם באיוב הוא מעיר בהדיא, כי בפסוק זה 'תעלומה' מפיק ה"א, 'ברוב התיגאן'.

נתיב הראשון הזה הם – דהיינו הוא מתחיל מן הראשון, מספירת הכתר, מלמעלה למטה – א' אור מופלא. זהו גם מה שכתוב בפיוט, 'אור מופלא רום מעלה'. ב' סתר תעלומה. ג' אין חקר. ד' אפס, ה' בלימה וכו'. ברגע הראשון היה אפשר לחשוב, כי ישנה מכאן ראייה לדברי הרב יוסף סעיד. אבל שזה נראה לא נכון, כי אדרבה אין זה 'תעלומה' אלא 'סתר תעלומה', כלומר תעלומה עוד יותר נסתרת.

ויותר מפורש בדף רמ"א, גם שם כתוב כך, נעתיק מה שמצאנו בספר יסוד עולם, אשר מפרש בזה בנתיב הראשון, והשמות העשר של נתיב הראשון הזה הם, א' אור מופלא, ב' סתר תעלומה וכו'. ואח"כ הוא מדבר על החכמה, שזהו השלב השני.

הרי הסדר הוא כח"ב כג"ת נהי"ם. כח"ב היינו, כ'תר ח'כמה ב'ינה. א"כ הוא אומר, החכמה הקדומה, היא הנקראת תעלומה. כתוב כאן במפורש. הכתר נקרא 'סתר תעלומה', והחכמה היא הנקראת 'תעלומה'. מפני שאין יכולת בשום שכל להשיג אמתתה כמות שהיא בהשואת אחדותה. הבינה, הוא דבר מתאצל מן החכמה וכו'. אח"כ הדעת מתאצל מהבינה וכו'.

חושבני כי זאת ראייה ברורה לדברינו. ובמחילה מכבודו של מה"ר יוסף סעיד זצ"ל. אבל זאת ההערה היחידה שיש לי על דבריו, שלא תחשבו כי ח"ו אני בא להמעיט מהערך של פירושו, כי אדרבה הדברים שכתב שם הם חשובים מאד. רק לגבי העניין הזה הערתי, כי ישנה מכך נפקא מינה למעשה, שלא תתפשט בציבור טעות. אלא לדעת כי העיקר והנכון והאמת זה לפסק כך, 'תעלומה, ואין קורא לה'. ומי שיגיד הכל ביחד, 'תעלומה ואין קורא לה', הדבר אינו נורא. אולי הוא ייצא מן המחלוקת הזאת. למרות שלפי דעתי, אין כאן מה לדון, כי הדבר ברור. עדיף יותר לומר זאת באופן הברור, בפרט לפי מהרי"ץ ש'תעלומה' חוזר על הרישא, אז לא טוב לומר ביחד 'תעלומה ואין קורא לה', כי אז הדברים סתומים. אם

'תעלומה' חוזר על קודם, אז עדיף אדרבה, להפריד כאן, בין המלה 'תעלומה' למלה 'זאין'. נביא ראייה נוספת לכך, מן הפיוט כתר מלכות לרבי שלמה אבן גבירול, ישנה שם תוספת של מהר"ר יחיא צאהרי, הוא הוסיף שם את העניין של-ספירות, י"י מי יגיע תכלית חכמתך וכו', ושם הוא כותב כך, תחילתם כתר ושמו אהיה, אשר אמרנו בצלו נחיה. והשנית מעיני כל חי נעלמה, הן יראת י"י היא חכמה.

'השנית' היא 'נעלמה'. כלומר, את עניין תעלומה, הוא לא אמר על הכתר בעצמו, אלא על 'השנית' שהיא החכמה. (המשך לזה, בשיעור הבא בל"נ).

תגובת מרן שליט"א למכתב שקיבל בעניין צילום ספר התורה המודפס בספר יריעות שלמה, כי ס"ת זה אינו תימני כיון שתייג גם אותיות בד"ק ח"ה, ודחיית ההשערה כי בן אשר היה כביכול ממשפחת קראים ח"ו מכיון שאין בכתביו אותיות גדולות וקטנות.

דיברנו בס"ד בשיעור הקודם, בעניין האותיות הלפופות והעקומות, כי הצדוקים הראשונים מחקו אותם, ולכן בעוה"ר איבדנו את המסורת הנכונה שלהם בנביאים וכתובים, ויש לנו זאת רק בתורה, כי רק על כך היתה וישנה מסורת יותר נאמנה. והזכרנו את העניין המובא בספר יריעות שלמה, כפי שאמרת צריכים להודיע למחבר שליט"א שיתקן את השיבוש במהדורא החדשה.

כתב לי על כך ידידנו הרב נריה מידאני הי"ו ממודיעין עילית ת"ו בזה"ל, לכבוד מורנו מאיר עיננו רבנו יצחק רצאבי שליט"א.

כהמשך לשיעור שנמסר במוצ"ש פרשת אחו"ק, אודות הספר שהביא ביריעות שלמה חלק ב' בשם הגר"ע בסיס זצ"ל, הדבר פשוט שזה לא מסורת תימן, וגם לגבי התיוג בד"ק ח"ה, שהוסיף הסופר ע"ג האותיות לא כמו שנהגו בתימן שתגי בד"ק ח"ה הם חלק מגוף האות ולא תג בפני עצמו.

הוא שם לב לנקודה נוספת שישנה שם, שלא מתאים למסורת ק"ק תימן יע"א.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אבל, 'אי משום הא, לא איריא', כי הדבר אינו מפריע, זה לא נורא, והרי יש לכך מקור בתיקוני זוהר הקדוש. כתבתי על כך בשלחן ערוך המקוצר וחלק תורה ומצוות, הלכות כתיבת ספר תורה דף קע"א, בעיני יצחק אות ק"ט, ודע כי אותיות בְּדָ"ק חִי"ה לא נהגו בתימן לתייג כלל, דהיינו שלא עשו תג זקוף באמצע הגג, כמו שעושים הספרדים. רק בצד שמאל האות, עשו בליטה קצת לצד מעלה וכו'. והנה עיקר הדבר לתייג בד"ק חִי"ה, לא מצינו בגמרא ובפוסקים, והוא על פי ספרי המקובלים, והובא כבר בתיקוני זוהר חדש, ומתבאר שם שצורתם כזייני"ן כמו שעטנ"ז ג"ן וכו'.

אם מישוהו עושה זאת, זהו דבר טוב, זה כפי שאנחנו מגדירים בתורת 'שוקולד'. אם עושים את התוספת הזאת, הדבר לשבת. אבל לגבי האותיות המשונות, זה דבר לא טוב, הצורה שעושים בעדות אחרות, כי לכתחילה האותיות האלה שאינם במסורת שלנו, לעשות בהן לפופות ועקומות, שלא לפי מה שמקובל אצלנו, זה לא ראוי. תוספת כן, שינוי לא.

שאלה מהקהל: בתימן היה מצוי 'גויל לבן'?

תשובת מרן שליט"א: בתקופה האחרונה, כן. כמ"ש בס"ד בשלחן ערוך המקוצר חלק יורה דעה הלכות כתיבת ספר תורה סימן קס"ה סוף הערה כ"ח ד"ה ומקורב.

המשך השאלה מהקהל: כי בספר יריעות שלמה מובא, שצילום כת"י זה הוא מתימן מלפני חמש מאות שנה, שנכתב על גויל לבן.

תשובת מרן שליט"א: לא. לא על זה. אפילו ישנו שם צילום מהספר 'אֶלְפֶס', אבל לא נראה שזה ה'אלבס' האמיתי. הרי כידוע, ישנם ויכוחים לגבי העניין הזה. ראיתי שם, כי הכתב הוא חדש. לפי צורת הכתב ניכר. ישנו שם ספר 'אֶלְמֶרְגֵזִי', שזהו כתב קדום. ועליו נזכר שם בדף ער"ב שהוא נכתב לפני כחמש מאות שנה.

חבל, אם כבר מביאים דוגמא לסופרים, היו צריכים להביא כת"י של סופרים מומחים. ישנם ספרי תורה ישנים מתימן של סופרים מומחים,

והוסיף עוד לכתוב, אודות דברי הרוקח, אוי לי אם אומר, אוי לי אם לא אומר. כשראיתי בעבר את דברי הרוקח, חשבתי אולי זה מסביר למה בכתרים כגון בן אשר וכדו' השמיטו לא רק את התגים, אלא גם אותיות גדולות וקטנות [וה"ה לפופות ועקומות. יב"ן] שעליהם אין מחלוקת בדר"כ. דהיינו גם אם נאמר שהשמיטו את התגים מחמת מחלוקת או ספק על המסורת, לגבי אותיות גדולות וקטנות ע"פ רוב אין מחלוקת. ושמא' יש בזה חיזוק לטענת האומרים שמשפחת בן אשר היו קראים.

נריה מידני, מודיעין עילית.

יישר חיליה לאורייתא שעורר נקודות חדשות. לגבי מה שהוא אומר, כי לא רק לגבי האותיות המשונות עשה הסופר שם לא לפי מסורת תימן, אלא הוא עשה תגין גם על בד"ק חִי"ה ובתימן לא נהגו כן, אכן זאת האמת. אבל ישנו הבדל. כידוע, לגבי בד"ק חִי"ה, אבותינו המדקדקים, היו עושים שינוי ביניהם לבין אותיות מלאכת סופ"ר. באותיות בד"ק חִי"ה, לא מתחילים למשוך את הקולמוס באופן ישר משמאל לימין, אלא מתחילים עם קוץ קטן. אבל באותיות מלאכת סופ"ר, למשל האות כ', מתחילים לכתוב ישר משמאל לימין. משא"כ באות ב', לא מתחילים ישר משמאל לימין, אלא מתחילים ועושים קוץ קטן, ואז מושכים את הקולמוס ימינה. אכן ישנם כאלה שאינם מדקדקים, לא שמים לב לכך.

בנוסף לכך, בעדות האחרות – האשכנזים והספרדים – נוהגים לעשות באותיות בד"ק חִי"ה, תג ממש בולט. לא שלוש תגין, כמו באותיות שעטנ"ז ג"ן, אלא תג אחד. וישנם בזה כל מיני שיטות. בדרך כלל עושים אותו באמצע, וישנם כאלה שעושים אותו בצד שמאל. האשכנזים עושים כך.

הסופר שכתב את הס"ת הזה [המופיע ביריעות שלמה] עשה גם את זה, ולכן אומר הרב נריה הי"ו כי מכך ראייה נוספת, שהוא לא עשה בדיוק כפי מסורת תימן.

כגון בני משפחת בניה. וישנם ס"ת הנקראים 'עֲדָנִית', ספרים עֲדָנִים, סופרים ממש בקיאים וטובים. אבל הביאו שם, ס"ת לא מרשים.

הס"ת 'אלבס' שהביאו שם, זהו אמנם כת"י של סופר מומחה, אבל הוא חדש. זאת לא הכתיבה הישנה. אם רצו להביא דוגמא של ספרים עתיקים, שמחברים באות קו"ף את הרגל לגג, וכן כמו שמהרי"ץ כותב [שו"ת פעולת צדיק חלק א' סימן ק"ז שבאות אל"ף, פניה נוגעים בגוף האל"ף, דהיינו בצד ימין. ישנם עדיין ספרים ישנים כאלה, של סופרים טובים. היו צריכים להביא דוגמא של סופרים מומחים.

*

כעת לגבי מה שידידנו הרב נריה הי"ו כותב, למה בכתרים כגון בן אשר וכדו' השמיטו לא רק את התגים, אלא גם אותיות גדולות וקטנות שעליהם אין מחלוקת בדר"כ. אז הוא אומר, הוא חושש לומר זאת, אבל כך הוא אומר, ו'שמא' יש בזה חיזוק לטענת האומרים שמשפחת בן אשר היו קראים. כלומר, זה ג"כ קשור אל הצדוקים.

לגבי הלפופות והעקומות, אולי נגיד שישנה על כך מחלוקת, אבל לגבי האותיות הגדולות והקטנות, אין על כך מחלוקת, על פי רוב.

אבל השאלה היא עצומה, כי אצל בן אשר אין בכלל אותיות גדולות וקטנות. ואכן הדבר מוזר.

לכן הוא הכניס כאן, דבר מאד חמור. לצערינו, הפיצו בכל מיני ספרים, כי בן אשר היה קראי. כבר נשתברו על כך הרבה קולמוסים, אבל צריכים לדעת, כי מִרְשָׁעִים יֵצֵא רָשָׁע וְשִׁמּוֹאֵל אִי כִּד, י"ג, מי שמסוגל להגיד דבר כזה, לזרוק בכלל לחלל אויר העולם רעיון כזה, זהו רק רשע כמו גרץ, ה' ירחם איך שהוא מבזה את גדולי ישראל. על הגר"י אייבשיץ, כתב אותו עובר ישראל שר"י, שאכן הוא האמין בשבתאי צבי. ובכלל, הוא בעל דעות זרות וחיצוניות. כמדומני כי הוא הראשון שאמר זאת, לגבי בן אשר, ומאז יש כל כך כל מיני חקירות ודברים.

אבל אני חושב כי כל בן דעת, כל אדם אשר יש בו יראת שמים, לא יעלה על דעתו שיכול להיות בזה שמץ אמת. כי יוצא, שכל עם ישראל, נסמך על קראי? השם ירחם. רחמנא ליצלן. הרמב"ם סומך עליו, וכל גדולי ישראל. אפילו האשכנזים, הרמ"א, כולם בסופו של דבר – כל עם ישראל – הולך אחריו. איך יעלה על הדעת? זאת רק דעה של חיצונים רשעים, המסוגלים להגיד דברים כאלה.

ואם ישנן שאלות, אין הכי נמי, צריכים לעיין ולהגיד עליהן תשובות. א"כ גם אני אוסיף שאלה. נכון, גם אני מתפלא על כך שאין לפופות ועקומות בס"ת של בן אשר, אבל מי שיתבונן יראה, כי למשל בספר משלי, שאנו קוראים כעת בין פסח לעצרת, אפילו בניה הסופר לא עשה בתיבת 'משלי' אות רבתי.

והַעֲרַתִּי עַל כֵּךְ בִּבְיַנָּה בַּמִּקְרָא' [משלי א', א'] בזה"ל, בתיגאן שלפנינו אין המ"ם רבתי, ובכללם בכת"י הסופר מרנא בניה הלוי. אבל ראיתי שהוא עצמו בסוף ספר מלאכי, מנה אותו במוסרה בכלל האותיות הגדולות. וע"ע לקמן ט"ז כ"ח גבי תיבת ונרָגָן.

נו, אז ישנה כאן תמיהה. יש פה תעלומה... תעלומה ואין קורא לה... ישנו כאן משהו לא מובן, אינני יודע מה זה? איך אתה כותב שזה גדול, ואתה בעצמך לא עושה גדול? לא יודע. אינני מבין. ישנה כאן שאלה. זה נכון. יש פה משהו מוזר. אבל מן הקושיא הזאת, לא מגיעים למסקנות.

אותו הדבר, לגבי המלה, ונרָגָן [משלי ט"ז, כ"ח], היום בשב"ק קראנו זאת, כתבתי שם על כך בבינה במקרא בזה"ל, ונרָגָן, הנו"ן הפשוטה זעירא, כנזכר במוסרה. והובאה גם בגליונות התיגאן ובבן אשר בזה"ל, ג' נונין זעירין. וכן ברשימת האותיות הגדולות והקטנות שבסוף אחת הנוסחאות של מחברת התיגאן, שנדפסה בצילום בסוף פרשה תאג חלק שני. וע"ע לקמן כ"ח, י"ז, לגבי פסוק אדם עשוק.

ומרנא בניה, אעפ"י שלא עשה אותה זעירא, וגם לא מסר עליה כלום, לא כאן ולא בסוף

שערי יצחק – השיעור השבועי

בסגנון של מקומות אחרים, זה נקרא קארה. כך השם שלהם. כנראה זה ע"ש המקום ממנו הם באו, הוא במערב תימן, או שמישהו מאבותי הם מוצאו היה משם, או שהיה להם קשר עם אנשים משם.

יש את רבי יוסף קרא, אחד המפרשים הראשונים של נביאים וכתובים, וחושבני כי הוא נקרא ע"ש דבר זה. כך אני מניח. אינני יודע. הוא היה בדור של רש"י והרשב"ם, כנזכר בספר שם הגדולים. ידוע שישנו פירוש בספרים של רבי יוסף קרא. אבל לא מבינים, מה זאת המלה 'קרא'? חושבני כי זה 'קרא'. ר"ש דגש חזק, כמו שהסברנו בשיעור הקודם. כי אם הוא עשה פירוש על הנביאים, מתאים לומר שהוא היה בעל מקרא. ואכן רואים, שהוא עסק בזה הרבה. אבל כמובן, לא רק במקרא, כי רואים שהוא מביא מדרשים וכו', אבל כנראה שהיה לו עסק גדול במקרא, ואולי ע"ש זה הוא נקרא כך. יכול להיות.

ואחרי השיעור ראיתי לגבי ה"ר אביגדור קרא, מחבר ס' הקנה והפליאה, שהיה מקרי דרדקי וקרוא מקרא וכו', כמובא בהגהת מנחם ציון על שם הגדולים בערכו ח"א מערכת אל"ף דף א' ע"ב הערה ז'.

בתשובה לשאלה מהקהל: בודאי שהקראים קראו לעצמם כך בגלל זה, הבאתי שרבינו בחיי אומר כי הם שינו את שם מ'צדוקים' ל'קראים', הם קראו לעצמם בשם קראים על שם 'בעלי מקרא', אבל זה בגלל שהם מאמינים רק במקרא. אבל בעם ישראל, יכול להיות שם זה גם למי שעוסק בתושבע"פ. זהו כפי שתגיד, זה 'מקובל'. וכי פירושו שהוא לא מאמין בשאר חלקי התורה? בודאי שלא. אלא שהוא מתעסק באופן מיוחד בקבלה. וישנו אחד שנקרא 'דרשן', כי הוא מתעסק במדרשים. ובקהילותינו קוראים בשם גמ'רן, למי שעוסק ובקי גם בגמרא. אותו הדבר ישנם 'בעלי מקרא', אנשים אשר משקיעים הרבה בתחום הזה, אבל לא רק בכך, אלא גם בחלקים האחרים של התורה. אומרים עליהם, את הדבר שמייחד אותם.

מלאכי ווע"ע לעיל א', א' גבי תיבת משלי, מכל מקום בישעיה מ"ד, י"ד גבי תיבת ארן, ובירמיה ט"ל, י"ג גבי תיבת נְבוּשֶׁזַבְדַן, כתב בעצמו בגליון, ג' נוני"ן זעירין. וע"ע בתי מדרשות חלק שני דף ת"פ. טוב. אכן ישנה כאן שאלה, אבל אין להרחיק לכת, ולבדות דברים עקומים.

הערה מהקהל: ועוד שהרמב"ם נלחם בהם.

תשובת מרן שליט"א: אכן. הדבר לא יעלה על הדעת. לכן אני אומר, כי גם אם ישנה איזו שאלה, אז צריך למצוא עליה תשובה. ה' ברוך הוא יזכינו.

אבל מה שכן, אם כבר הוציאו לעז על בן אשר שהוא קראי, אז אני אומר כי הוא 'קראי' אמיתי. לא קראי של צדוקים, אלא מה שנקרא בגמרא 'קראי' – 'קרא', למי שהוא בעל מקרא [כפי שביארנו בס"ד בשיעור הקודם]. הוא ראש בעלי המוסרה בעיר טבריה.

הבקיאות שלהם במקרא, היא מבהילה. הרי בזמנם לא היה מחשב, ולא קונקורדנציה, ולא כלום. איך הם ספרו מלים וכו', דיוק נפלא, בבקיאות עצומה מדהימה.

אין ספק שהוא היה 'קראי', אבל קרא אמיתי. זהו כפי שהגרא"מ שך זצ"ל אמר, מי ציוני? אנחנו הציונים! החילונים גנבו לנו את המלה הזאת. זה אינו תואר להם, ציונות זה שלנו, כי רק אנחנו רוצים לפי האמת את ציון וירושלם. ה"ה בנ"ד, הם רק גנבו לנו את המלה 'קראי'.

צריכים לדעת, לגבי השם של מרן רבי יוסף קארו – בעברית אומרים קארו, אבל אצלנו אומרים קארו בשו"ת – אינני יודע על שם מה קראו לו בשם 'קארו', כנראה זאת מלה בספרדית, וע"כ זה לא קשור האחד אל השני.

אבל אצלנו התימנים, ישנה משפחת קארה, הם מפורסמים, ביניהם תלמיד מהרי"ץ מארי יוסף אלקארה, ובנו מארי סלימאן אלקארה, אבל גם שם זה לא קשור לכך, כי שם הוא ע"ש העיר, ישנו מקום בתימן שנקרא בשם הזה. בסגנון צנעאני, זה נקרא קארה, בצירי. אבל

אבל אותם קראים, הם קרעים שאינם מתאחים. בעוה"ר אפילו אם הם חוזרים בתשובה, אי אפשר לגייר אותם, מאחר וישנה בעיני קשה, כי אם הקידושין שלהם היו כשרים, הגטין שלהם פסולים, ואז היא אשת איש ובניה ממזרים ואין ייבום וחליצה כשרים וכו'. את הגוי, אפשר לגייר. אבל אותם, הם יהודים, עם חשש של פסולין וממזרות. אז איך אפשר לגייר אותם? הדבר מסובך. בדרך כלל לא קיבלו אותם. לכן אומרים, שהם קרעים שאינם מתאחים, אי אפשר לאחות אותם עמנו שוב. זאת הבעיני שלהם, כי איננו יכולים לקרב אותם בחזרה.

התחלת ביאור דברי רש"י על הגמ' במסכת ביצה דף טו: מעשה ברבי אליעזר וכו' בשעת פטירתו אמר להם "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים וגו' כי חדות י"י היא מעוזכם", לגבי שאלת המפרשים מדוע היה צריך רש"י לומר כי מקרא הוא בספר עזרא, עד כי חדות י"י היא מעוזכם.

רציתי לדבר על נושא אחר, אבל כיון שהוא ארוך, רק נתחיל אותו, ובל"נ נמשיך בשיעור נוסף לדבר עליו.

הגמרא במסכת ביצה [נתחילת פרק שני, דף ט"ז ע"ב] אומרת כך, תנו רבנן, מעשה ברבי אליעזר שהיה יושב ודורש כל היום כולו בהלכות יום טוב. יצתה כת ראשונה, אמר, הללו בעלי פְּטָסִין. לא מפורש כמה שעות הם ישבו לשמוע את הדבריתורה, אבל עכ"פ הקבוצה הזאת הראשונה יצאה באמצע. על הראשונה הוא אמר שיש להם חביות גדולות, יש להם עכשיו בטח לשתות וכו', אם יצאו מוקדם כנראה יש להם הרבה יין, הרבה מאכל ומשתה.

כת שניה, אמר, הללו בעלי חביות. כת שלישית, אמר, הללו בעלי כדין. כת רביעית, אמר, הללו בעלי לְגִינִין. כת חמישית, אמר, הללו בעלי כוסות. אין להם כ"כ הרבה, רק כוסות. התחילו כת ששית לצאת, אמר, הללו בעלי מארה. אלה אין להם כלום. שלטה בהם קללה.

נתן עיניו בתלמידים, התחילו פניהם משתנין. פירש רש"י, כסבורין שכוּעס על כת ששית, מפני שאיחרו לצאת. וכל שכן עלינו. מה עם מצות יום טוב? איפה אתם? מתי תספיקו לאכול ולשתות לכבוד היום? א"כ הם, כל שכן עליהם. לכן הוא אמר להם, לא, אני מתכוין בדיוק ההיפך.

אמר להם, בְּנֵי, לא לכם אני אומר, אלא לְהִלְלוּ שִׁיעָאוּ, שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה. הרי רבי אליעזר סובר, 'עצרת לי"י אלהיך', שכולו לה'. צריך את רוב היום להקדיש לתורה. היום טוב ניתן בכדי לעסוק בתורה, ואלה הלכו לאכול ולשתות. כמובן אין ההלכה כמותו, אבל בכל אופן כך היתה דעתו.

בשעת פטירתו – דהיינו כאשר התלמידים נפטרו ללכת לבתיהם – אמר להם [נחמיה ח', י"ז] לְכוּ אֲכֹלוּ מִשְׁמָנִים וּשְׁתוּ מִמַּתְקִים, וְשִׁלְחוּ מְנוֹת לְאֵין נֶכֶן לוֹ, בְּיָ קָדוֹשׁ הַיּוֹם לְאֲדֹנָינוּ. וְאַל תַּעֲצְבוּ, בְּיָ חֲדוֹת יְיָ הִיא מְעוֹזְכֶם.

אומר על זה רש"י כך, מקרא הוא בספר עזרא, עד כי חדות ה' היא מעוזכם. בזמן רש"י, לא היה בספרי התלמוד 'תורה אור', שיציין מאיפה לקוח זה. לכן רש"י אומר, שזהו פסוק, 'מקרא הוא בספר עזרא'.

אבל מאידך, כתוב כאן בתורה אור, שזהו פסוק בספר נחמיה פרק ח'. אולם כידוע, נחמיה לא נקרא שמו על ספרו. אמנם בספרים שלנו כיום, כותבים 'עזרא ונחמיה', אבל זה רק מאז שהתחיל הדפוס בונציה, הרי המדפיס היה בומבירגי, נְצָרִי.

אולם למעשה, בספרים שלנו, בספרי התיגאן, אין דבר כזה ספר נחמיה. עזרא ונחמיה זהו ספר אחד. אינני יודע, ישנו מישהו בזמנינו שהמציא, כי בתיגאן כתוב 'עזרא שני', אבל כנראה זאת טעות. דבר זה דוקא בא ג"כ מן הגויים. אין דבר כזה. ישנו רק ספר עזרא.

לכן רש"י כותב, 'בספר עזרא'. גם אצל רש"י, לא היה ספר נחמיה, והרי הוא בכלל עשרים וארבע ספרים. שאם יהיה נחמיה לבד, אז יהיו

המקשים זאת, מה רש"י רוצה? מה מסתתר כאן ברש"י?

טוב, גם אתם תחשבו על השאלה, ובעז"ה עוד נדבר על עניין זה. הדבר קשור לנושא שדיברנו עליו מקודם, רק שלא הספקתי לדבר עליו, לגבי 'כל פסוקא דלא פסקיה משה, אנן לא פסקינן ליה', לפי דעת האומרים כי גם בכתובים ישנו את האיסור הזה, לכן רבי אליעזר אמר פסוק שלם. אבל הפלא הוא, שהוא לא התחיל מהתחלת הפסוק. חסר 'ויאמר להם'. ויתירה מכך, הפסוק הוא 'לכו אכלו', ורש"י אומר 'אכלו משמנים', אצל רש"י כנראה גם המלה 'לכו' לא היתה כתובה בגמרא, לכן הוא השמיט את המלים 'ויאמר להם לכו', וכתב 'אכלו משמנים' – מקרא הוא וכו'. א"כ יוצא שר"א לא אמר פסוק שלם, בכל מקרה. וזאת לכאורה עוד קושיא.

שאלה מהקהל: אולי לפי רש"י היה לו פיסוק אחר? כי הוא מציין איפה מסתיים הפסוק, יכול להיות שהיה לו פיסוק אחר.

תשובת מרן שליט"א: מה יכול להיות אחר? הדבר רק בא לאפוקי, שלא נחשוב שר"א הוסיף משהו מעצמו, לכן רש"י אומר כי עד כאן הוא הפסוק. מההתחלה ועד הסוף, שתי השורות הללו שבגמרא, זהו פסוק שכתוב בספר עזרא. ר"א בסה"כ אמר לנו את לשון הפסוק כפי שהוא, לא הוסיף ולא גרע. א"כ מה רש"י מחדש? תפתח את ספר עזרא, ותראה מה כתוב, האם זהו הסוף או שלא.

שאלה מהקהל: לכאורה נראה פשוט שהוצרך רש"י לכך, מפני שהוא פסוק ארוך מאד, דלא שכיח כי האיי גוונא בגמרא, באופן שעלול הלומד לטעות דר"ל שרק תחילת הלשון הוא פסוק.

תשובת מרן שליט"א: יש פסוקים הרבה יותר ארוכים.

בדר"כ אנו כיום עוברים על כך, לא מרגישים שישנה כאן בכלל שאלה. אם מישהו ישאל זאת, יגידו לו, מה אתה שואל? אבל אני רואה, שהם אכן מבינים שצריך הדבר ביאור. כנראה

עשרים וחמשה ספרים. הגמ' אומרת במסכת סנהדרין [דף צ"ג ע"ב], נחמיה בן חכליה, מאי טעמא לא איקרי סיפרא על שמיה? אמר רבי ירמיה בר אבא, מפני שהחזיק טובה לעצמו. שנאמר [נחמיה ה', י"ט] זְכָרָה לִי אֱלֹהֵי לְטוֹבָה. בגלל שתמיד הוא משבח את עצמו וכו', אז אדרבה שמו לא נקרא על ספרו, וזה נחשב ההמשך של ספר עזרא. לכן רש"י אומר כי מקרא הוא בספר עזרא, 'עד כי חדות י"י היא מעוזכם'.

לכאורה, למה רש"י היה צריך לכתוב עד איפה הפסוק? בפשטות, מי שאינו יודע, יחשוב שרבי אליעזר אמר להם זאת מעצמו, החליט להיות פייטן, אמר דברים בלשון מליצה, 'אכלו משמנים ושתו ממתקים'. לכן בא רש"י ואומר, לא, אל תטעה, זה לא רבי אליעזר אמר, אלא זהו פסוק, אשר ר' אליעזר הביא אותנו לעניינו.

אבל אני רואה, כי בספר בן יהודע דן בזה, והביא ג"כ את מהריק"ש – זהו רבי יעקב קאסטרו בספרו תולדות יעקב, שיטה על מסכת ביצה – והם מתפלאים על כך, למה רש"י היה צריך לכתוב זאת? ועוד להגיד לנו שזה עד הסוף? לכאורה הדבר מיותר.

אינני יודע, חושבני כי כולם עוברים על רש"י זה, וממשיכים. אף אחד אינו מרגיש כאן שום שאלה. בסדר, רש"י אומר לנו זאת. מה הבעי"א? הרי רש"י כתב כך, בעוד כמה מקומות. זה מקרא הוא בספר תהלים, מקרא היא בדניאל, בכדי שלא יטעו.

בתחילה חשבתי, אולי זאת שיטת לימוד ספרדית, כי הבן יהודע ומהריק"ש הם ספרדים. אבל התפלאתי לראות, כי גם הצ"ח – בעל נודע ביהודה – מקשה מעצמו כך, 'מה בישר לנו רש"י? מה חידשת לנו בכך? וישנו שם פלפול שלם, כיצד לתרץ זאת'.

ואח"כ ראיתי עוד גדולים, גם אשכנזים, השואלים את זה. א"כ כנראה שאנחנו לא יודעים ללמוד. אם הם לא עברו על כך. ישנם אולי עשרה ספרים, של מפרשים גדולי תורה,

שהיה להם עיניים אחרות, אנחנו צריכים שהקב"ה יפקח את עינינו, שנראה איפה טמון וצפון איזה רעיון נעלם.

שאלה מהקהל: אבל בכל המקומות רש"י לא כתב כך?

תשובת מרן שליט"א: לפעמים כן, ולפעמים לא.

המשך השאלה מהקהל: אם כן צריך הסבר למה באותם מקומות לא כתב רש"י זאת.

תשובת מרן שליט"א: אתה עכשיו עוד יותר למדן. הינך אומר עוד חילוק. הצל"ח שהוא פלפול גדול, שאל את השאלה הזאת בעצמה.

חשבתי אולי יגידו, שהאשכנזים האלה למדו בשיטת לימוד ספרדית. אבל הרי התירוץ של הצל"ח שם, זהו פלפול. הצל"ח שהוא בעל שו"ת נודע ביהודה, הוא כזה עמקן, הפלפול שלו זהו דבר גאוני.

ראיתי בספר שלו [דורש לציון, דרוש י"ג], שכתב לגבי הכלל שמחלוקת רבא ואב"י הלכתא כרבא, חוץ משש מקומות, שסימנם יע"ל קג"ם [בבא מציעא דף כ"א ע"ב]. דהיינו, יאוש שלא מדעת, ע"ד זומם וכו'. עשרות דפים כתב הנודע ביהודה, לקשר את כל יע"ל קג"ם, מהאחד עד האחרון, ולהסביר מה הקשר בין המחלוקת הזאת למחלוקת הזאת, ושאלם לא היו פוסקים בזה כמו זה אזי היתה נפק"מ למחלוקת ההיא וכו'. פלפול עצום. משהו מבהיל הדעת. בעל נודע ביהודה היה חריף גדול.

ואם בנ"ד הוא שאל את השאלה, וכתב בצורה כזאת תקיפה, אז כנראה אנחנו צריכים יותר להתפלל ולבקש מלפני השי"ת לזכות לעמקה שלתורה.

השם ברוך הוא יאיר עינינו, אכ"ר.

בנשיאות מרן הגאון ר' יצחק רצאבי שליט"א - בוסק עדת תימן

שבת משוב ליבנו ונהפך לאבל מחולנו

המומים ומזועזעים עד דכדוכה של נפש על שמועה כי באה, בהסתלק בחטף במעלת קדושים וטהורים בהילולא דרשב"י זיע"א הבחור החשוב, שמו מפארים, חריף ובקי ומאיד פנים, עמל בתורה בשמחה, אהוב למעלה ונחמד למטה

ישי מועלים ז"ל

בנו של יבלחט"א

ליאור מאיד מועלים שליט"א

תלמידו חביבו של מרן הגר"י רצאבי שליט"א רבות בשנים, המוסר נפשו ומאודו להרמת קרן התורה בכלל ומסורת אבותינו ורבותינו נע"ג בפרט בעיד רכסים יע"א וגלילותיה

כסא דנחמתא נשגד לאביו ולמשפחתו הנכבדה

תנוחמו מן השמים

תהי נפשו צרורה בצרור החיים, עם רשב"י וחביריו התנאים הקדושים, ועם שבע כיתות שלצדיקים וחסידים, ובמהרה יתעוררו לקץ הימין.

המונחים בלב שבור

נד ט"ד בעולת צדיק	שילה יגאל' יד מהרי"ץ	אליהו נהר' ת"ת עשרת חיים אלעד
----------------------	-------------------------	----------------------------------